

ВЛИЯЕ ЛИ БЪЛГАРСКИЯТ ПЛОСЪК ДАНЪК ВЪРХУ ИНВЕСТИЦИОННИТЕ РЕШЕНИЯ НА ФИРМИТЕ?

Емил Калчев, д-р ик.,
Нов български университет, София

DOES BULGARIAN FLAT TAX AFFECT INVESTMENT DECISIONS OF COMPANIES?

Emil Kalchev, PhD,
New Bulgarian University, Sofia

Резюме

Вече втора година в България действа известната концепция за подоходно облагане на домакинствата и бизнеса (фирмите), наречена плосък данък. Въвеждането на плоския данък бе съпроводено с множество положителни икономически очаквания: изсветляване на икономиката, пределна опростеност на данъчните закони, недеформиращо влияние на преките данъци върху решенията на стопанските субекти и др. Няма да анализираме дали и в каква степен всички тези очаквания са се сбъднали, а ще изследваме преди всичко един частен проблем – действително ли облагането на фирмите с действащия (плосък) корпоративен данък не деформира инвестиционните им решения? Ако това е така, инвестиционните решения са базирани изцяло на пазарни фактори и сигнали и фирменият мениджмънт трябва да се концентрира единствено и изцяло върху тях. Установим ли обаче деформиращо влияние на българския корпоративен данък, към пазарните фактори, определящи инвестиционните решения, се добавя още един – данъчният фактор, който налага различен, не само базиран на пазара подход при вземане на инвестиционни решения. В този случай финансово-счетоводната сфера във фирмите съществено влияе върху основната им дейност, което налага и специфични подходи за управление.

Ключови думи: плосък данък, корпоративен данък в България, неутрален данък.

Abstract

The so-called flat tax – a well known concept of taxation of households and businesses (companies) - has been in effect in Bulgaria for a second year already. Its introduction was accompanied by many positive economic expectations, such as more transparency in tax law and economy, non-distortive effects of direct taxation on economic actors' decisions etc. We do not analyze whether and to what extent all these expectations have come true, but will examine only one particular problem – does really current (flat) corporate taxation in Bulgaria not distort investment decisions of companies? If so, investment decisions are based entirely on market factors and signals, and company management should concentrate solely and fully on them. If, however, current corporate taxation develops distortive effects, one more factor is added to the market factors of investment decisions – these are taxes. This factor implies different approach of investment decision making in companies. In this case financial and accounting area affects significantly their real economic activities, which amongst others requires specific management approaches.

Key words: flat tax; profit taxation in Bulgaria; neutral taxation

1. Увод

Стопанската дейност е свързана с перманентно вземане на решения и реализирането им. Броят необходими решения за нормално протичане на дейността в дадена фирма едва ли е възможно да бъде установен. При изучаването им решенията биват класифицирани по различни признаци, например: краткосрочни, средносрочни и дългосрочни; оперативни и стратегически; в областта на финансирането, инвестициите, маркетинга, персонала и т.н. Общото между всички тях е, че представляват избор между алтернативи, характеризиращи се с очакван (бъдещ) резултат, за постигането на който е необходимо използването на (налични) ресурси. Тоест, всяко решение предполага оценка както на разполагаемите ресурси, така и на бъдещите резултати от различните негови алтернативи.

Решението за инвестиция може да бъде класифицирано като дългосрочно (или средносрочно), а, от друга страна - като стратегическо. Големите средства, вложени по правило в инвестициите, дългият им времеви хоризонт, (често) голямата им сложност и т.н. изискват отчитането на множество фактори, определящи оценката на крайния финансов ефект от тях. Очевидно е, че *данъците върху годишните финансови резултати* от инвестициите пряко влияят върху оценката на инвестиционните проекти (*материално влияние*). Те са съществен фактор, който в не бива да бъде пропускан при оценката им.

Освен материално тези данъци могат да влияят и *формално* върху инвестиционното решение, натоварвайки една алтернатива повече от друга. Така две алтернативи, оценявани като еквивалентни без отчитане на данъчния фактор, след включването му, могат да се окажат нееквивалентни. В такъв случай данъците *изкривяват* решението, те не са неутрални.

Плоският данък в оригиналната си концепция е неутрален - той третира всички инвестиционни алтернативи еднакво и не изкривява инвестиционните решения, което е негово главно достойнство. В България този данък бе въведен частично.

Тъй като по форма действащият към момента корпоративен данък не прилича на плоския, логично се поставя въпросът, дали той по съдържание е сходен с него, т.е. дали той е неутрален или не.

2. Основни елементи на плоския и корпоративния данък

Корпоративният данък и данъкът върху доходите на физическите лица изграждат системата за облагане на доходите. Плоският данък е аналог на такава система, макар че той, облагайки доходите, фактически натоварва потреблението. Плоският данък се състои от данък върху домакинствата и данък върху бизнеса.

За да изследваме неутралността на българския корпоративен данък, ще го сравним с неутралния данък върху бизнеса. Ще изложим определящите моменти на двете данъчни структури, след което ще интегрираме всяка една от тях в модел на решение за инвестиция в реални активи. Сравнявайки резултатите от двата случая, ще докажем или опровергаем неутралността на корпоративния данък.

2.1 Данък върху бизнеса на Хал и Рабушка

Въведение. Напоследък и у нас нашумя концепцията за облагане на доходите, наречена *плосък данък*. Начало на дългогодишната дискусията по нея е статия на *Робърт Хал* и *Алвин Рабушка* от Университета Станфорд (Калифорния), публикувана през 1981 година в *Уолстрийт Джърнал*. През следващата година американският сенатор Де Кончини провокира политически дебат, предлагайки плоския данък като *алтернатива за формиране на данъчната основа*. По време на президентските избори през 1996 година плоският данък отново се появява. Този път във формата на предложение за цялостна реформа на американската данъчна система.⁶² Независимо че тази концепция не е възприета в САЩ, до днес тя е намерила радушен прием в 22 държави.⁶³

Въпреки че се афишира като *плосък данък*, подоходното облагане в страните, в които той е „въведен“, в малка степен отговаря на предложената концепция от двамата калифорнийски професори, публикувана в книгата им „Плоският данък“⁶⁴. Дали конкретен „плосък“ данък отговаря на тази концепция или не, не е въпрос на формалност, защото плоският данък представлява завършена *система* за данъчно облагане, т.е. отделни елементи, които се намират в строго вътрешно съответствие помежду си. Само в това съответствие на своите елементи тази концепция постига очакваните ползи от нея – радикално опростяване на облагането, стимулиране на спестяванията и икономическия растеж, неутралност и ниски разходи по събирането на данъците, справедливост.

Плоският данък се състои от две данъчни структури: данък върху домакинствата и данък върху бизнеса, като тук ще се концентрираме само върху *данъка върху бизнеса*.

В практиката се оказва, че дори името „плосък данък“ (вероятно защото е твърде неясно и объркващо) има магическо въздействие върху чуждестранните инвеститори и избирателите, което е важен мотив данък с такова име да бъде въвеждан в по-бедни и намиращи се в преход страни. У нас на популярно равнище плоският данък се свързва с нисък пропорционален размер на данъка върху доходите на физическите лица, който създава много работни места и „изсветлява“ сивата икономика.

Теоретични основи. От микроикономикса е известно, че индивидуалният доход се състои от два компонента: доходи от труд L и доходи от капитал K . Той може да бъде използван по два начина: да бъде консумиран (в размер C) и/или спестен (в размер S). С други думи, налице е равенството:

$$L + K = C + S,$$

което може да бъде преобразувано до:

$$C = L + K - S. \quad (1)$$

От уравнение (1) става ясно, че облагането на потреблението е възможно по два начина: директно (например с ДДС или акцизи) и индиректно – чрез облагане на общите доходи минус спестяванията. В системата на плоския данък доходите от труд се облагат с данък върху домакинствата, а доходите от капитал минус спестяванията - с данък върху бизнеса.

Тъй като в една затворена икономика спестяванията S са равни на инвестициите I ($S = I$), основата B на данъка върху бизнеса е:

⁶² Muehl-Schimmele, P. *Flat Tax*. DSWR (12), 1996, S. 329-335.

⁶³ http://en.wikipedia.org/wiki/Flat_tax към 21.02.2009г.

⁶⁴ Hall, R. E. / Rabushka, A. *The Flat Tax*. Stanford University, 2007.

$$B = K - I.$$

Доходите от (реален) капитал се декомпозират на положителни P и отрицателни оперативни плащания N , или за базата на данъка върху бизнеса се получава:

$$B = P - N - I.$$

Иначе казано, за да бъде облагано потреблението, основата на данъка върху бизнеса трябва да включва: положителните плащания (към бизнеса) минус отрицателните оперативни плащания (от бизнеса) минус плащанията на бизнеса за инвестиции. Данък с такава основа се нарича *реален данък върху паричния поток (R-Cash-Flow-Tax)*.⁶⁵ Той се нарича реален, защото обхваща само паричните потоци от реално-стопанска дейност, но не и чисто финансовите трансакции.

Данък върху бизнеса. В рамките на данъка върху бизнеса Хал и Рабушка предлагат формирането на данъчната основа да се осъществява като разлика от сумата на *оборота* (положителните плащания от продажба на стоки и услуги) и на приходите от *продажба на инвестиционни стоки*, от една страна, и сумата на *оперативните разходи* (отрицателните плащания по покупката на полуфабрикати, материали, изплащане на заплати и пенсии) и *плащанията за придобиване на инвестиционни стоки*, от друга. Всички финансови трансакции – напр. плащания по кредити, по емисии на ценни книжа, по лизинг и др., не се регулират за данъчни цели. *Загубите* от реално-стопанска дейност се пренасят след олихвяване в следващите периоди за неограничен период от време.

Тъй като с данъка върху домакинствата се облагат само доходите от труд (заплати и пенсии), всички други доходи подлежат на облагане с данък върху бизнеса, в т.ч. приходи от отдаване под наем на имущество, от занаятчийска дейност, от свободна професия и т.н.

Важно достоинство на данъка върху бизнеса е неговата пределна простота, позволяваща декларирането му “върху пощенска картичка”. Хал и Рабушка предлагат следния формуляр за декларация по този данък, който пределно ясно отразява и същността му:⁶⁶

Данък върху бизнеса 1998 година		
Име на фирмата	Идентификационен номер на фирмата	
Адрес	Щат	
	Продукти/Услуги	
1. Положителни плащания от продажба на стоки, услуги и инвестиционни стоки	1	
2. Данъчно допустими отрицателни плащания		
а. Покупки на полуфабрикати	2а	
б. изплатени заплати, възнаграждения и пенсии	2б	
в. покупки на инвестиционни стоки	2в	
3. Сума на допустимите отрицателни плащания	3	
4. Облагаемо платежно салдо (ред 1 минус ред 3, ако е положително)	4	
5. Данъчно задължение (19% от ред 4)	5	
6. Пренесена загуба от 1997г.	6	
7. Олихвяване на загубата (6% от ред 6)	7	
8. Пренесена загуба в 1998г.	8	
9. Данъчно задължение (ред 5 минус ред 8, ако е положително)	9	
10. Пренасяне на загуба към 1999г. (ред 5 минус ред 8, ако е отрицателно)	10	

2.2. Корпоративен данък в България

Аналогично на данъка върху доходите на физическите лица, юридическите лица също са облагани с данък. Тъй като те са главно фирми (предприятия), а техният „годишен доход” е печалбата, този данъкът се налага върху нея. Данъкът върху печалбата в България се нарича корпоративен данък.

Този данък, в сегашната му структура, бе въведен през 1997 година със *Закона за корпоративното подоходно облагане (ЗКПО)*. При въвеждането си законът обхващаше 69 члена, а през 2007 г. (преди въвеждането на плоския данък) те са вече 278, като броят им е същият и през 2009 г. (на втората година след въвеждането на плоския данък). Законът към 2009 г., достъпен на страницата на Националната агенция по приходите, обхваща 104 страници.

Субекти на облагане с корпоративен данък са (главно) юридическите лица, които биват местни – неограничено данъчно отговорни, и чуждестранни – ограничено отговорни. Обект на данъка са общите печалби на местните лица и частта от печалбите на чуждестранните лица, произхождаща от България.⁶⁷

⁶⁵ Напр. <http://www.steuersystem.de/>

⁶⁶ Hall, R. E. / Rabushka, A. *Op. cit.*, p. 94.

⁶⁷ В закона наред корпоративния данък са дефинирани и други данъци, с които не се облагат печалбите, а

Основата за облагане с корпоративен данък е данъчната печалба (или загуба). Тя се получава като годишният счетоводен финансов резултат (печалба или загуба) се преобразува по разпоредбите на закона. **Данъчният размер е 10 на сто.**

Въпреки че дотук всичко изглежда пределно просто и ясно, това далеч не е така, защото преобразуването на счетоводния финансов резултат до данъчна печалба (или загуба) е сложно и трудно обозримо. В рамките на преобразуването данъчният законодател регулира компонентите на счетоводните приходи и разходи по строги правила, правейки невалидни множество от счетоводните записвания, довели до калкулирането на счетоводния резултат. На практика законът предписва едно повторно (данъчно) счетоводство, което цели да изключи възможностите за манипулиране на печалбата, които предоставя далеч по-либералното счетоводно законодателство.

Технически преобразуването се извършва чрез изваждане и прибавяне на различни компоненти на приходите и разходите от и към счетоводния финансов резултат. По-специално това са т.нар. *данъчни разлики, суми, участващи при определяне на финансовия резултат, счетоводни и данъчни амортизации.*

Преди да изброим някои от постоянните и временните разлики, ще определим каква е тяхната функция при преобразуването на счетоводния финансов резултат.⁶⁸

Данъчните постоянни разлики са счетоводни разходи или приходи, които не са признати за данъчни цели. Когато това е разход, с него се увеличава счетоводният резултат. Обратно, последният се намалява с непризнат приход. Непризнати данъчно са например: разходи, несвързани с дейността, разходи по плащането на парични санкции, разходи за дарения над разрешените лимити, когато с тях се прикрива разпределение на печалбата, и др. Непризнати са приходите от дивиденди от други фирми, от лихви върху надвнесени публични задължения и т.н.

Данъчните временни разлики възникват, когато приходи или разходи са признати за данъчни цели, но в година различна от тази на счетоводното им отчитане. Ако разход не е признат в годината на отчитането му, с него се увеличава финансовият резултат. Тогава е и моментът на възникване на временната разлика. Когато настъпят данъчните условия за признаването му, тогавашният счетоводен резултат ще бъде намален с този разход - обратно проявление на данъчната временна разлика. Ситуацията при приходите е обратна – те първо се вадят от счетоводния резултат, а когато настъпят условията за признаването им, се прибавят към него. Приходите и разходите, водещи до временни разлики, са най-разнообразни. Тук могат да бъдат споменати например: тези от последващи оценки на активи и пасиви – те се признават не в годината на отчитането, а в тази на отписването им; разходите за провизии на задължения - признават се при погасяване на задължението с провизията; разходи по неизползвани отпуски - признават се в годината на реалното им изплащане, и т.н.

Сумите, участващи при определяне на данъчния финансов резултат се използват в рамките на преобразуването, например, за да се „изчисти“ счетоводната печалба на предприятията от влиянието на печалби и загуби от инвестиции на БФБ-София. Печалбите от такива инвестиции се приспадат, а загубите се добавят към общата печалба на фирмата. По този начин в данъчния финансов резултат остава в голяма степен само финансовият резултат от основна дейност.

Основно внимание законодателят обръща на данъчните амортизации, защото амортизациите са „класически“ инструмент за манипулиране на печалбата. Мотивите за такава манипулация може да не са данъчни, но възможно е да бъде преследвано и „изтласкване“ на данъчните плащания напред във времето, водещо до по-малката им нетна настояща стойност. За да бъде предотвратена такава възможност, са въведени данъчни амортизационни норми, които са линейни и представляват лимити за амортизациите, формиращи данъчния финансов резултат. Технически счетоводните амортизации не се признават и трябва да бъдат прибавени към счетоводния финансов резултат, след което от него се вадят данъчните амортизации в рамките на предписаните лимити.

Данъчни амортизируеми активи са: дълготрайни материални активи (ДМА) със стойност над 500 лв.; дълготрайни нематериални активи (ДНА) със стойност над 500 лв., които са придобити, имат ограничен полезен живот и се ползват по-дълго от една година; сумите за маркетингови проучвания, бизнес-планове и фирмени стратегии; инвестиционните имоти, с изключение на земята, и др. Тези активи са разпределени в седем категории и на всяка от тях е определена максимално допустимата линейна амортизационна норма, както следва:

№ на категорията	Активи в категорията	Амортизационна норма (%)
категория I	масивни сгради, съоръжения, предавателни устройства, преносители на електрическа енергия,	4

други обекти – напр. разходи, различни дейности. Тези данъци няма да бъдат разглеждани тук.

⁶⁸ Тази (основна) част от ЗКПО съдържа огромен брой разпоредби, които *ad hoc* регулират (потенциални) проблеми в счетоводството. Не е възможно тези разпоредби да бъдат преразказани, нито да бъдат открити някакви генерални тенденции в тях. За да бъдат представени, единствената възможност е да бъдат цитирани накратко по-важните от тях.

	съобщителни линии;	
категория II	машини, производствено оборудване, апаратура;	30
категория III	Транспортни средства (без автомобили), покритие на пътища и на самолетни писти;	10
категория IV	компютри, периферни устройства за тях, софтуер и право на ползване на софтуер;	50
категория V	автомобили;	25
категория VI	данъчни дълготрайни материални и нематериални активи, за които има ограничен срок на ползване съгласно договорни отношения или законово задължение;	100/години на правното ограничение Годишната норма не може да превишава 33 1/3
категория VII	всички останали амортизируеми активи	15

Фирмите имат право да пренасят пет години напред данъчна загуба, като я приспадат от бъдещи данъчни печалби.

Корпоративният данък може да бъде намаляван и преотстъпван, възможно е и освобождаване от него. Въпреки че плоският данък, който би трябвало да е образецът за българското подоходно облагане, изключва подобни разпоредби, Законът за корпоративното подоходно облагане съдържа множество пространни регулации на тази материя, разположени на около 10 страници и обхващащи 25 члена. Например, при преотстъпване задълженото лице не внася дължимия корпоративен данък в републиканския бюджет, а той остава в неговия патримониум и се изразходва за цели, определени със закон. Възможно е преотстъпване или намаление при наемане на безработни или хора с увреждания. Специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания, земеделските производители, социалните и здравноосигурителните фондове също ползват подобни облекчения. Колективните инвестиционни схеми, допуснати за публично предлагане в България, и лицензираните инвестиционни дружества от затворен тип по Закона за публичното предлагане на ценни книжа не се облагат с корпоративен данък. Дружествата със специална инвестиционна цел по Закона за дружествата със специална инвестиционна цел също не се облагат с корпоративен данък. Българският червен кръст не се облага с корпоративен данък и т.н.

3. Модел на решението за инвестиция в реални активи

От предходния параграф е ясно, че данъкът върху бизнеса на Хал и Рабушка и българският корпоративен данък са насочени преди всичко към предприятията от реалната икономика. Следователно икономическите ефекти на двете сравнявани данъчни структури ще се проявят най-ясно на примера на такова предприятие, т.е. на примера на инвестиция в реални активи.

Изследването на ефектите на даден данък (съответно, липсата на ефекти) е възможно въз основа на два подхода – позитивен и нормативен. В първия случай, чрез емпирично изследване се установяват фактическите ефекти и влияния на даден данък върху инвестиционните решения на фирмите. Във втория, предполагайки модел за вземане на инвестиционни решения, данъчните структури се интегрират в него и се изследват ефектите им върху тези решения. Така се идентифицират не реалните, а теоретичните влияния на данъците. В случай че инвестиционните решения действително се вземат посредством предполагаемия модел, с този подход се добиват не само теоретични, но и практически резултати.

Класическият модел за вземане на инвестиционни решения е този на нетната настояща стойност. Неговото приложение в практиката е гаранция, че анализът на данъчните ефекти, базиран на него, би имал не само теоретическо, но и практическо значение.

3.1. Модел без данъци

Моделът на нетната настояща стойност се е утвърдил като главен теоретичен модел за вземане на инвестиционни решения. Осен това той широко се използва и в стопанската практика, където се конкурира с модела на вътрешната норма на възвращаемост.⁶⁹

Голямото значение на този модел се дължи на простотата, както и на очевидната му икономическа логика, базирана на схващането, че общите приходи (положителните парични потоци) от една инвестиция трябва да превишават общите разходи (отрицателните парични потоци) по нея. Колкото

⁶⁹ Напр. Александрова, М. *Оптимизация на инвестиционния избор*. София: Тракия-М, 2001г., с. 197.

и убедителна да е тази логика, тя не е директно приложима, защото паричните потоци, свързани с инвестициите, обикновено настъпват в различни периоди (години), което ги прави несравними помежду им. За да бъдат приведени в сравним вид, те трябва да бъдат дисконтирани. Моделът, обхващащ дисконтираните парични потоци, се нарича *нетна настояща стойност (NPV)* и е познат във вида:

$$NPV_0 = -I_0 + \sum_{n=1}^N \frac{CF_n}{(1-r)^n},$$

където CF_n е нетният оперативен паричен поток във всеки период n ($CF_n = P_n - N_n$), I_0 - инвестиционните разходи в настоящия период и r - минимална изискуема норма на възвращаемост.

Важно е да се отбележи, че нетната настояща стойност е относителен критерий – оценяваме инвестиционен проект в сравнение с негова алтернатива. За алтернатива може да служи всяка инвестиция, чиято норма на възвращаемост е известна, и с риск, сравним с този на оценявания проект. Обикновено за алтернатива се привличат финансови инвестиции – най-често банкови депозити и облигации.

3.2 Модели с данъци

Всяка данъчна система налага върху модела на нетната настояща стойност свой специфичен отпечатък. В повечето случаи той вече не е модел за инвестиция по принцип, а за конкретна инвестиция (финансова или в реални активи) на конкретно място – в дадена страна, провинция или община, в зависимост от спецификата на конкретната фискална система.

Данък върху бизнеса. От литературата е известно, че инвестиционните решения, взети при реален данък върху паричния поток, се моделират по следния начин:⁷⁰

$$NPV_0^t = \left[-I_0 + \sum_{n=1}^n \frac{CF_n}{(1-r)^n} \right] \cdot (1-t),$$

където NPV_0^t е нетната настояща стойност на инвестицията след данъци, а t - данъчният размер.

Правят впечатление три особености на този модел. Първо, той не различава между финансови и реални инвестиции. Второ, с данък се облага нетната настояща стойност на инвестицията. Трето, нетната настояща стойност след данъци е линейна трансформация на нетната настояща стойност преди данъци, т.е.:

$$NPV_0^t = NPV_0 \cdot (1-t).$$

Този факт е израз на формалната неутралност на реалния данък върху паричния поток – инвестиционните решения, схващани като избор между инвестиционни алтернативи, могат да бъдат вземани без отчитане на данъка, защото решенията след данък повтарят тези преди данък. Този данък развива само материални, но не и формални влияния.

Корпоративен данък. Нетната настояща стойност при действие на българския корпоративен данък приема вида:

$$NPV_0^t = -I_0 + \sum_{n=1}^N \frac{CF_n - (CF_n - D_n) \cdot t}{(1-r)^n},$$

където D_n е данъчната амортизация за период n .

Този модел различава между финансови и реални инвестиции. При него не се облага нетната настояща стойност на инвестицията в реални активи. Нетната настояща стойност след данъци не е линейна трансформация от тази преди данъци.

Следователно, българският подоходен данък не е неутрален. Той изкривява инвестиционните решения и не бива да бъде „изпускан” при вземането им, защото решение, което е оптимално преди данъци, може да не е оптимално след отчитането на корпоративния данък.

4. Пример

За да придобием представа за изкривяващия ефект на корпоративния данък, ще разгледаме типичната за последните десет години у нас инвестиция – масивна сграда. Нетната настояща стойност на тази инвестиция ще бъде изчислена при данък върху бизнеса и при корпоративен данък, след което резултатите ще бъдат сравнени. Нека и двете данъчни структури налагат 10 процентна данъчна ставка. Така ефектите, които ще бъдат констатирани, ще се дължат единствено на дизайна на данъчната основа, който всъщност искаме да оценим.

⁷⁰ Haupp, Homburg, S. *Allgemeine Steuerlehre*. 4. Aufl., Muenchen: Vahlen, 2005, S. 343-344.

Масивната сграда е закупена в настоящия период ($n=0$) за 1000 парични единици и генерира в продължение на 25 години нетен паричен поток от 150 парични единици (например от наем след приспадане на разходите на наемодателя). Периодът е избран така, че да съответства на срока за данъчна амортизация на масивни сгради, фиксиран в Закона за корпоративното подоходно облагане (вж. таблицата в параграф 2.2).

За алтернативна инвестиция се предполагат дългосрочни правителствени облигации с годишен купон 7 на сто, тъй като при този вариант изискуемата норма на възвращаемост е константна и е предварително известна, т.е. отпада необходимостта от прогнозирането ѝ.

Исключват се данъчни облекчения и стратегии за избягване на данъци. Предполага се сключен договор за наем с платежоспособен наемател, така че рискът на инвестицията в масивна сграда и алтернативата да са сравними един с друг. И при оценяваната инвестиция, и при алтернативата се работи с номинални величини, което позволява да бъде изключена инфлацията от изчисленията, без допускането на грешка.⁷¹

Получават се следните резултати:

Ситуация	Нетната настояща стойност
Преди данъци	748
След данък върху бизнеса	673
След корпоративен данък	527

От таблицата се вижда, първо, че нетната настояща стойност на инвестиционния обект при данък върху бизнеса е получена от нетната настояща стойност преди данъци, като последната е умножена с $(1-0,1)$, т.е. чрез линейна трансформация. Второ, нетната настояща стойност при действие на корпоративния данък е по-малка от тази при данъка върху бизнеса. Трето, разликата между нетните настоящи стойности, изчислени при двете данъчни структури, се различават съществено помежду си – нетната настояща стойност при данък върху бизнеса е по-голяма с около 28 процента от тази, изчислена при действие на корпоративния данък.

Тези резултати ясно потвърждават изкривяващото влияние на българския корпоративен данък, който дискриминира инвестициите в реални активи в сравнение с данъка върху бизнеса. Тъй като данъкът върху бизнеса е неутрален, т.е. той по еднакъв начин третира всички инвестиции, а двата данъка третират еднакво финансовите инвестиции (в случая алтернативната – инвестиция в държавни облигации), очертава се и извода, че корпоративният данък дискриминира реалните инвестиции в сравнение с финансовите.

5. Изводи

Главна характеристика на плоския данък, в частта му за облагане на бизнеса, е неговата (формална) неутралност по отношение на инвестиционните решения – той натоварва всички инвестиции еднакво. Така той не определя в какви инвестиции е (данъчно) по-изгодно да се инвестира, а оставя решенията изцяло на предприемачите (мениджмънта) и пазара. За разлика от него българският корпоративен данък дискриминира инвестициите в реални активи и фаворизира финансовите инвестиции, той не е неутрален и изкривява пазарните съотношения и сигнали.

Изкривяващото влияние на корпоративния данък не е константно. То може да бъде значително и зависи от множество фактори. Такива са срокът за данъчно амортизиране, инвестиционната сума, изискуемата норма на възвращаемост и данъчният размер.

За плоския данък се твърди, че стимулира спестяванията и икономическия растеж. Българската подоходна данъчна система също стимулира спестяванията (напр. лихвите по фирмените и личните депозити в търговските банки не се облагат), но не стимулира икономическия растеж, защото корпоративният данък дискриминира инвестициите в реални активи, които са главният източник на доходи в икономиката и на икономически растеж.⁷²

Структурата на данъка върху бизнеса е пределно опростена – той може да бъде изложен, а и деклариран “върху пощенска картичка”. За разлика от него изложението на българския корпоративен данък заема около 100 страници както преди въвеждането на “плосък данък” у нас, така и след това. Следователно българските корпоративни данъкоплатци не могат да се възползват от опростената структура на плоския данък – те продължават да плащат големи суми на счетоводители и данъчни консултанти за администрирането на корпоративния данък, което, заедно с големите разходи по

⁷¹По-подр. Александрова, М. *Цит. съч.*, с. 161-166.

⁷²Вж. напр. Боди, З. / Кейн, А. / Маркърс, А. Дж. *Инвестиции*, 3 изд., София: Натурела, 2000, с. 8-9.

събирането му от приходната администрация, представлява значителна загуба на ефективност и благосъстояние за националната ни икономика.

В рамките на данъка върху бизнеса не се допускат никакви облекчения и изключения. В закона за корпоративното подоходно облагане както преди, така и след въвеждането на плосък данък, такива разпоредби заемат около 10 страници и обхващат повече от 20 члена. Поради това българският данък е възможно да бъде заобикалян, а данъкът върху бизнеса в рамките на плоския данък – не, което отново представлява загуба на благосъстояние за националната икономика.

Докато за плоския данък, в т.ч. и за данъка върху бизнеса, се твърди, че е справедлив, нищо не говори в полза на твърдението, че българският корпоративен данък е такъв. Справедливо ли е в крайна сметка дискриминирането на инвестициите в реални активи?

Изобщо, налага се изводът, че в областта на облагането на бизнеса в България не действа плосък данък. Единственото сходство на корпоративния данък с него е третирането на финансовите инвестиции.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Александрова, М. Оптимизация на инвестиционния избор. София: Тракия-М, 2001г.
2. Боди, З. / Кейн, А. / Маркъс, А. Дж. Инвестиции, 3 изд., София: Натурела, 2000.
3. Закон за корпоративното подоходно облагане. ДВ. бр.106 от 12.12.2008г. и предишни;
4. Hall, R. E. / Rabushka, A. The Flat Tax. Stanford University, 2007.
5. Homburg, S. Allgemeine Steuerlehre. 4. Aufl., Muenchen: Vahlen, 2005.
6. http://en.wikipedia.org/wiki/Flat_tax
7. <http://www.steuersystem.de/>
8. Muehl-Schimmele, P. Flat Tax. DSWR (12), 1996, S. 329-335.

ЗА КОНТАКТИ:

Емил Калчев,
Асистент, д-р,
Департамент „Икономика и бизнес администрация”,
Нов български университет, София,
Тел.: +359/ 2/ 8110 635
Е-мейл: e.kalchev@nbu.bg